

УДК 338.242.4 : 669

С. В. Чередніченко,
аспірант, Класичний приватний університет (м. Запоріжжя)

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

S. V. Cherednichenko,
postgraduate, Classic Private University, (Zaporizhzhya)

IMPROVEMENT OF FINANCIAL ENSURING MECHANISM OF DEVELOPMENT OF UKRAINE'S METALLURGY

В статті запропонований механізм фінансового забезпечення функціонування та розвитку вітчизняної металургійної галузі, сутність якого полягає в оптимальній взаємодії його складових: механізму податкового навантаження, інструментів взаємодії з комерційними банками та страховими компаніями. На відміну від існуючих, в наведеному механізмі основними важелями є удосконалення екологічного оподаткування підприємств галузі, механізму державної підтримки розвитку галузі через державні гарантії та сплату частки відсотків за банківськими кредитами, удосконаленні механізмів факторингових операцій та надання податкових пільг при страхуванні екологічних ризиків.

The article offers a financial ensuring mechanism of development of Ukrainian iron and steel industry, that means an optimal interaction of its components: the tax burden mechanism, the interaction instruments of commercial banks and insurance companies. Unlike existing, the mechanism offered includes main lever to improve the environmental taxation for metallurgical enterprises, the mechanism of government support for industry development through government guarantees and share payment of interest on bank loans, to improve the mechanism for factoring transactions and providing tax credits for insurance of environmental risks.

Ключові слова: металургійна галузь, механізм фінансового забезпечення, страхування, банківські кредити, факторинг, екологічні ризики, податкові пільги, державна підтримка, державні гарантії.

Keywords: steel industry, financial ensuring mechanism, insurance, bank loans, factoring, environmental risks, tax credits, government support, government guarantees.

Постановка проблеми. Стан металургійної галузі України після останньої світової фінансової кризи знаходиться у нестабільній та кризовій зоні, оскільки її ефективне функціонування залежить від світових цін на металопродукцію, від її собівартості та вартості сировини, що останнім часом зазнають значних коливань. На світовому та вітчизняному ринках металопродукції все ще зберігаються значні структурні ризики, спостерігаються низькі темпи відновлення економічного зростання, глобальне та внутрішнє політичне середовище характеризується високим ступенем невизначеності та ризику. Тому актуальним питанням для науковців є розробка дієвих механізмів фінансового забезпечення її ефективного функціонування та розвитку, які сприятимуть підвищенню рівня конкурентоспроможності, виходу галузі із кризового стану та можливості модернізації виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою стратегічного розвитку галузі чорної металургії, зокрема розробкою теоретичних, методологічних та методичних підходів, методів до формування та розвитку системи управління стратегічними змінами в діяльності підприємств чорної металургії, приділено увагу в дисертаційній роботі В.В. Гончар [1], де зазначено, що необхідним є врахування фінансової та особливостей еколого-економічної складових при управлінні структурними змінами виробництва. У роботі [2] запропоновано методичний підхід до інтегральної оцінки фінансової складової конкурентоспроможності підприємств металургійної галузі на основі урахування індексів економічного зростання, ефективності використання ресурсів та рентабельності власного капіталу. В дослідженні [3] здійснено кластерне групування металургійних підприємств України на основі виробничих, фінансово-економічних та логістичних показників, результати якого показали залежність між логістичною активністю металургійних підприємств та їх фінансово-економічним станом. Авторами наукової публікації [4] запропоновані концептуальні шляхи вирішення проблем вітчизняного металургійного комплексу на макроекономічному рівні шляхом широкомасштабного технічного переоснащення галузі з врахуванням систематизації напрямів модернізації.

Але не дивлячись на таку кількість наукових доробок, достатньої уваги не приділено дослідженню формування ефективного механізму фінансового забезпечення функціонування та розвитку металургійної галузі, який би враховував специфічну роль держави в цьому процесі, взаємодію підприємств галузі із банківським сектором та страховими компаніями.

Постановка завдання. Виходячи із вищезазначеного, основним завданням написання статті є удосконалення механізмів фінансового забезпечення функціонування та розвитку металургійної галузі України.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками динаміка основних показників розвитку металургійної галузі в Україні свідчить про безупинний процес зниження обсягів реалізованої металургійної продукції, при тому, що обсяги виробництва основних її видів мають тенденцію до відносної стабільності, а у 2013 році окремі показники показали темп зростання: чавун – 102,1%, сталь та напівфабрикати – 100,3% [5].

Основними бар'єрами, що заважають виходу галузі з кризи та стримують підвищення рівня її конкурентоспроможності, насамперед є низький техніко-технологічний рівень і використання застарілих технологій, матеріало- та енергоємність виробництва, низький рівень продуктивності праці, що пов'язано із неефективним споживанням енергоносіїв, висока порівняно із розвинутими країнами та Росією собівартість продукції, частка конвертерного та електросталеплавильного виробництва є у два рази меншою, ніж в США, переважання експорту напівфабрикатів, а не готової металопродукції [6].

Стосовно фінансової складової забезпечення виходу галузі з кризи, то за результатами проведеного аналізу фінансової складової системи управління структурними змінами підприємств металургійної галузі [1], автором доведено, що вона пов'язана із фінансовою політикою самого підприємства та залежить від фінансових показників, які протягом п'яти років мають негативну тенденцію до відхилення від нормативних значень (табл. 1).

Таблиця 1.

Результати аналізу фінансової системи управління структурними змінами металургійної галузі за 2008-2012 рр.

Показник	2008	2009	2010	2011	2012
Показники фінансової стійкості:					
- коефіцієнт автономії ($H \geq 0,5$)	0,45	0,44	0,36	0,33	0,25
- коефіцієнт фінансової стабільності ($H > 1$)	1,63	1,57	1,12	1,03	1,02
- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами ($H > 0,1$)	0,08	-0,11	-0,21	-0,18	-0,46
Показники ліквідності та платоспроможності:					
- коефіцієнт загальної платоспроможності ($H > 2$)	2,00	1,78	1,31	1,20	1,17
- час повернення оборотних коштів	5,29	7,58	6,42	6,38	5,99
Показники ефективності діяльності					
- рентабельність продажів	1,30	-6,28	3,59	-2,67	-8,71

Джерело: [1].

Проаналізувавши дані таблиці 1, дісталися висновків, що власних коштів для фінансування своєї діяльності у підприємств металургійної галузі не вистачає (динаміка коефіцієнта забезпеченості власними оборотними коштами негативна, особливо у кризовий та післякризовий період), а час повернення оборотних коштів у 2012 році не досягнув показника кризового 2008 року, коефіцієнт автономії у 2012 році в два рази нижчий за норму.

Отже, для подолання фінансової нестабільності та виходу вітчизняної металургійної галузі з кризового стану, а також для забезпечення фінансування її модернізації, яка за останні два роки здійснювалась у напрямках екологізації та запровадження енергозощаджувальних технологій у виробництво, необхідним є застосування з боку держави та комерційних фінансових установ новітніх та удосконалених інструментів фінансового забезпечення. Так, наприклад, у 2012 році підписано угоду на надання базового інжинірингу проекту з реконструкції очисних споруд аглофабрики комбінату імені Ілліча між холдингом «МЕТІНВЕСТ» та італійським підрядником Termokinik Corporation. Загальні інвестиції проекту становитимуть близько 220 млн. доларів [7].

Дефініція «фінансове забезпечення» у вітчизняній науковій літературі має неоднозначне трактування. Так, традиційно основними структурними підсистемами фінансового механізму в теорії фінансів виступає фінансове забезпечення та фінансове регулювання, які характеризують зміст впливу фінансів на соціально-економічні процеси суспільства [8]. В цій же праці автор трактує фінансове забезпечення як визначену законодавством сукупність заходів, спрямованих на створення фінансової бази для досягнення певних цілей [8, С. 103]. На думку іншого вченого – В.В. Венгера, фінансове забезпечення регулюється на основі відповідної системи функціонування, яке може здійснюватися у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування [9, С. 413].

Виходячи із наведених трактувань цієї економічної категорії, вважаємо, що фінансове забезпечення, будучи важливою складовою фінансового механізму, є системою фінансових важелів, інструментів (форм) фінансування розвитку соціально-економічної сфери суспільства. Отже, фінансове забезпечення діє через певні фінансові важелі, які визначають характер дії фінансового інструменту та корегує його, приводить у дію [10]. Фінансові важелі діють через систему фінансових інструментів, які слугують орієнтиром та підґрунтям для встановлення індикаторів функціонування суб'єкта господарювання.

Зарубіжний досвід щодо фінансового забезпечення стратегічних галузей національної економіки свідчить про те, що на сьогодні існують певні методи в механізмі, які повинні забезпечувати галузь фінансовими ресурсами для її функціонування і особливо для розвитку. Так, світова практика виробила наступні важелі та інструменти фінансового забезпечення розвитку галузі: державні гарантії щодо інвестицій, податкові інструменти стимулювання інвестицій, страхування інвестицій.

Вітчизняний механізм включає ще такий інструмент, як пряма державна підтримка – дотації з бюджетів усіх рівнів, галузеві угоди щодо ціни на енергоресурси та сировину, транспортування продукції. Але він не є дієвим, оскільки рівень рентабельності продажів в галузі досить низький (див. табл. 1), обсяги продажів на світовому ринку знижуються, вітчизняна металопродукція за своєю собівартістю та якістю не може конкурувати із світовими лідерами – Китаєм, США, Індією тощо.

Тому пропонується наступний механізм фінансового забезпечення функціонування та розвитку металургійної галузі України, який в свою структуру включатиме управлінську та функціональну підсистеми, що відображають системну діяльність держави, цілі якої є підпорядкованими цілям державної політики, та містить набір фінансових важелів, інструментів та індикаторів ефективності реалізації механізму (рис. 1), які повинні застосовуватись комплексно в залежності від глибини кризового стану галузі.

Тобто наведений механізм являє собою систему, в якій керуючі та цільова складові об'єднані в управлінську підсистему, оскільки вони повинні забезпечувати ефективність, результативність та справедливність функціональної підсистеми.

Отже, з точки зору управлінського підходу проведення державної політики є саме управлінською діяльністю стосовно фінансового (ресурсного) забезпечення, що складається з формування механізму прийняття рішень,

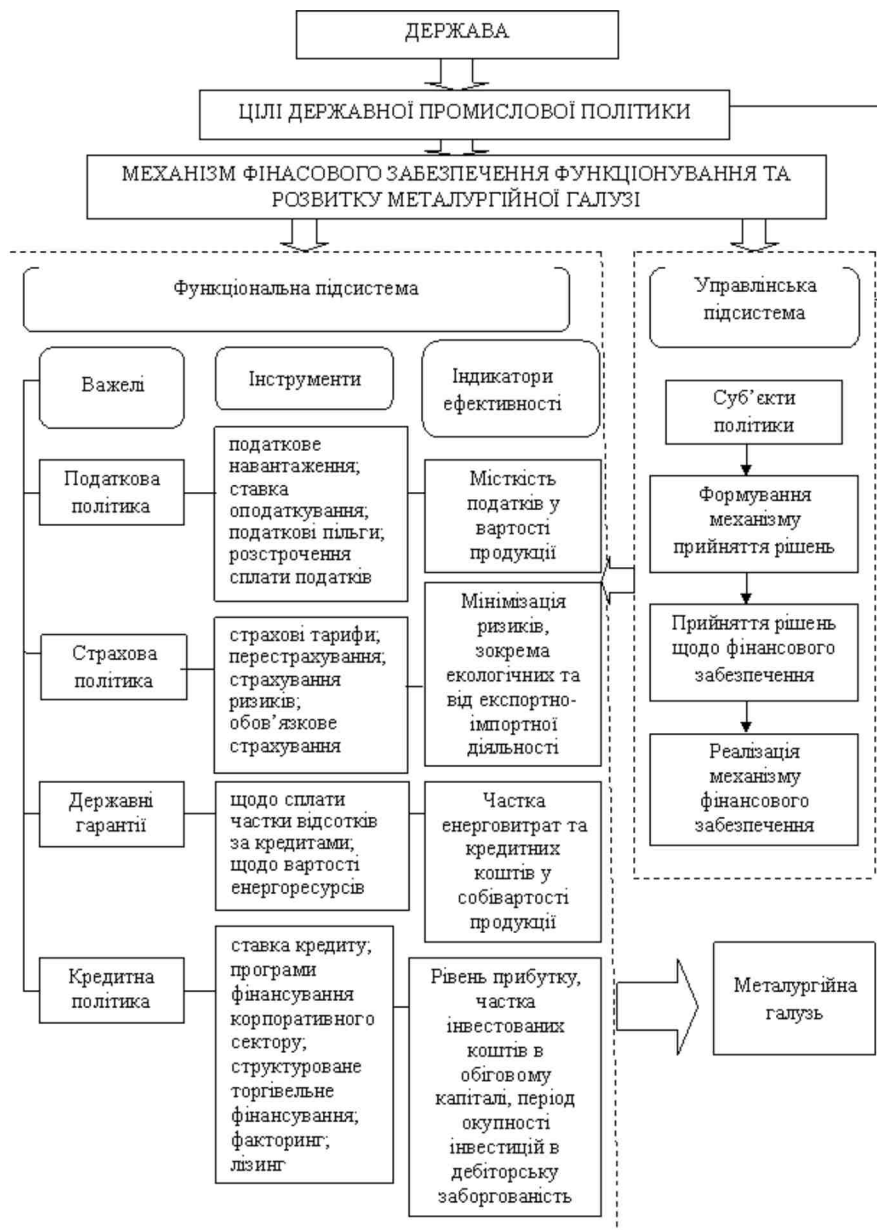

Рис. 1. Механізм фінансового забезпечення функціонування та розвитку металургійної галузі України

Джерело: розроблено автором самостійно.

процесу безпосереднього прийняття управлінських рішень стосовно механізму фінансового забезпечення та його реалізації через функціональну підсистему.

Фінансове забезпечення є необхідним елементом власне реалізації державної політики через її фінансовий механізм як сукупності важелів та інструментів управлінського впливу органів публічної влади на суб'єктів господарювання та суспільство загалом. Тобто управляюча підсистема відповідає за формування, а функціональна – за реалізацію управлінських рішень стосовно механізму фінансового забезпечення функціонування та розвитку металургійної галузі.

Податкова політика повинна забезпечувати ефективне функціонування галузі, актуальним на сьогодні є не зниження ставок податку на прибуток, а перенесення акценту на екологічне оподаткування. Ставки екологічного податку в Україні є дуже низькими у порівнянні із розвинутими країнами, але із 01 квітня 2014 вони відповідно до змін, внесених Законом України від 27.03.2014 р. № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» збільшились приблизно на 8,3% [11]. Але за даними Державної фіскальної служби за червень-липень 2014 щодо надходження та сплати екологічного податку до Державного бюджету, спостерігаються недоїмки до бюджету, які на 01.07.2014 становлять 750962 тис. грн., на 01.08.2014 – 815919 тис. грн. [12, 13].

Спираючись на дані [14] (табл. 2), спостерігаємо, що за умови доволі низької частки металургії в загальному обсязі підприємств, які здійснювали викиди від стаціонарних джерел забруднення (не більше ніж 3,5%), питома вага галузі в загальному обсязі викидів забруднюючих речовин в атмосферу та діоксиду вуглецю, зокрема, є доволі значною, становлячи в різні роки від 20% до 30%.

При цьому частка капітальних інвестицій у металургії в загальному обсязі капітальних інвестицій на охорону та раціональне використання природних ресурсів у зазначеному періоді постійно знижувалася.

Таблиця 2.

Динаміка основних екологічних показників діяльності металургійної галузі України

Показники	Роки					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість підприємств, які здійснювали викиди від стаціонарних джерел забруднення в металургії	н/д	364	357	309	305	296
Частка металургійних підприємств у загальній кількості підприємств, які здійснювали викиди від стаціонарних	н/д	3,4	3,4	3,3	3,5	3,5

джерел забруднення, %						
Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферу в металургії, тис. т	1397,2	1149,7	926,7	1076,8	1102,3	1015,8
Темпи зростання обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферу в металургії, %	-	82,3	80,6	116,2	102,3	92,2
Частка металургії в загальному обсязі викидів забруднюючих речовин в атмосферу, %	29,0	25,4	23,6	26,1	25,2	23,4
Обсяг викидів діоксиду вуглецю (CO ₂) в металургії, тис. т	н/д	38207,2	34348,3	39234,8	64073,1	58188,1
Частка металургії в загальному обсязі викидів діоксиду вуглецю, %	н/д	21,9	22,5	23,8	31,7	29,4
Обсяг викидів діоксиду вуглецю на тонну виплавленої сталі, т/т	н/д	1	1,1	1,2	1,8	1,76
Частка капітальних інвестицій у металургії в загальному обсязі капітальних інвестицій на поточні витрати підприємств на охорону та раціональне використання природних ресурсів, %	н/д	н/д	33,6	25,3	15,8	н/д

Джерело: [15].

Обсяги викидів металургійними підприємствами забруднюючих речовин в атмосферу знизилися в кризовий період, однак пов'язано це із загальним зниженням обсягів випуску металопродукції, а не з підвищенням екологічності виробничого процесу.

За словами головного еколога корпорації «МЕТІНВЕСТ» загальна сума адміністративних екологічних штрафів, що пред'явлена посадовим особам підприємств холдингу за 2013 рік, становить 60 тис. грн. Загальна сума отриманих та оплачених претензій – 467 тис. грн. З них за наднормативні скиди забруднюючих речовин у природні водні об'єкти підприємства сплатили 137 тис. грн., за наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря – 330 тис. грн. [15].

Тому державі необхідно запровадити стимулюючий механізм щодо вирішення питання підвищення рівня екологізації металургійного виробництва. Ми пропонуємо такий механізм: якщо підприємство металургійної галузі здійснило страхування своїх екологічних ризиків, то воно повинно отримати податкові пільги при сплаті екологічного податку, оскільки відповідальність за екологічну безпеку та ризики розкладаються по солідарній системі – частина на державу, частина на страхову компанію, частина – на підприємство. Такий підхід дозволить підприємствам металургійної галузі зменшити екологічні та податкові ризики, залучити додаткові інвестиції, оскільки іноземні інвестори звертають увагу не тільки на фінансові аспекти діяльності, але й на соціальну й екологічну відповідальність суб'єкта інвестування. Застосування такого механізму потребує внесення змін до податкового законодавства, в якому на сьогодні прописане податкове стимулювання для пріоритетних галузей економіки (Розпорядження КМУ «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки») [16], де з гірничо-металургійного комплексу такою визнана тільки одна – імпортозаміщуюче металургійне виробництво.

Страхова політика є важливим важелем у механізмі фінансового забезпечення, оскільки у період кризи, на наш погляд, необхідно вводити обов'язкове страхування імпортно-експортних операцій, що дозволить знизити збитки підприємствам за рахунок зниження рівня валютних ризиків, ризиків втрати товару тощо. Страхова політика комплексно пов'язана із наданням державних гарантій, що повинні видаватися за умов майнового або іншого забезпечення з боку суб'єктів господарювання, а контроль за витрачанням коштів та фінансовою документацією покласти на державні банки, оскільки державні гарантії за своєю сутністю є бюджетними коштами. Держава може надавати гарантії на часткову сплату відсотків за кредитами для металургійної галузі, але вони повинні бути застраховані та перестраховані у компаніях із високим рівнем ділової репутації та рейтингу. Такий підхід дозволяє зменшити втрати та ризики держави з одного боку, а з іншого сприятиме отриманню додаткових фінансових ресурсів для підприємств.

Також в рамках цієї та кредитної політик необхідно забезпечити оптимізацію строкової структури банківських кредитів підприємствам металургійної галузі шляхом збільшення частки довгострокових кредитів, що є можливим при запровадженні податкових пільг для банків, які здійснюватимуть таке довгострокове кредитування, а також запровадження механізмів державного, приватного та синдикованого гарантування таких кредитів, визначення критеріїв надання державних гарантій.

Стосовно інших інструментів кредитної політики, то аналізуючи структуру кредитного портфеля вітчизняної банківської системи за видами економічної діяльності (табл. 3) спостерігаємо тенденцію до збільшення кредитування підприємств переробної промисловості, сільського господарства та операцій з нерухомим майном.

Таблиця 3.
Аналіз кредитів, наданих нефінансовим корпораціям за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Залишки коштів на кінець вересня 2013, млн. грн.	Питома вага, %	Залишки коштів на кінець вересня 2014, млн. грн.	Питома вага, %	Відхилення питомої ваги, +, -
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	40 423	6,3	53 241	7	0,7
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	15 469	2,4	19 827	2,6	0,2
Переробна промисловість	133 926	20,7	164 140	21,7	1,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	24 808	3,8	34 294	4,5	0,7
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2 333	0,4	2 331	0,3	-0,1
Будівництво	43 882	6,8	56 080	7,4	0,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	240 618	37,2	268 705	35,5	-1,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	25 418	3,9	30 566	4	0,1
Тимчасове розміщування й організації харчування	4 772	0,7	6 508	0,9	0,2

Інформація та телекомунікації	8 397	1,3	7 330	1	-0,3
Операції з нерухомим майном	46 254	7,2	59 805	8	0,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	43 474	6,7	37 736	5	-1,7
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	10 060	1,57	11 331	1,5	-0,1
Освіта	190	0,03	378	0,05	0,02
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1 218	0,2	683	0,09	-0,11
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	5 110	0,9	2 375	0,3	-0,6
Надання інших видів послуг	922	0,1	1 528	0,2	0,1
Усього	647 274	100	756 858	100	-

Джерело: складено і розраховано автором за [17].

Отже, на фоні нестабільності процентних ставок обсяги кредитів на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості за вересень 2014 р. порівняно з відповідним періодом 2013 р. збільшилися на 0,8%, на фоні високого рівня інфляції оборот в оптовій та роздрібній торгівлі у вересні 2014 р. дещо сповільнився та частка кредитів в структурі загального портфелю зменшилась на 1,7%, а кредитування промислового сектору поступово збільшується, не дивлячись на низький рівень рентабельності окремих галузей.

У роботі [18] зазначено, що врахування банками тільки трьох факторів ризику кредитування галузей промисловості (рентабельності, ліквідності та кредитної дисципліни) не дозволяє виробити єдиного правильного рішення на користь тієї або іншої галузі. Тому автор пропонує при регулюванні галузевої концентрації кредитних банківських ризиків застосовувати підхід, що ґрунтується на аналізі динаміки та прогнозуванні розвитку галузей економіки, які відрізняються домінуючими продуктами та технологіями їх виробництва. Його основу становить ідея, згідно з якою найменш ризиковими визнаються кредити підприємствам галузей, що перебувають на стадії зростання, демонструють стійку позитивну динаміку показників обсягів виробництва й рентабельності операційної діяльності.

Вищезазначені фактори є вирішальними при прийнятті рішення комерційними банками щодо кредитування певної галузі, але більшість з них потребує застави під кредити: майно (рухоме, нерухоме), ліквідні активи (цінні папери, векселя та інше). Для багатьох підприємств, що знаходяться в кризовому або післякризовому стані такі умови кредитування є складними та майже неможливими. Тому банками застосовуються новітні форми фінансування корпоративних клієнтів, а саме структуроване торговельне фінансування [19], пов'язане з обслуговуванням експортно-імпортних операцій корпоративних клієнтів, при цьому, банк фінансує і торговельні операції на території України.

Перевагами застосування структурованого торговельного фінансування: зниження ризику непоставки або несплати (узгодження оптимальних умов зовнішньоекономічного контракту); зниження вартості фінансування у порівнянні зі звичайним кредитуванням, а також зниження ризиків угоди, шляхом використання документарних інструментів; оптимізація розрахунків, гарантії банків при оплаті товару; контроль за ходом виконання контрактів; можливість отримувати консалтингові послуги співробітників банку до, під час та після виконання контракту.

Ефективним інструментом, але на сьогодні мало використовуваним, є факторинг. Факторинг – це комплекс фінансових послуг, що полягають у передачі права вимоги коштів (дебіторської заборгованості) за поставлену продукцію або надані послуги банку (фактора) і одержанні постачальником негайної оплати, а також переуступка боргових прав підприємства іншому суб'єктові, який гарантує платіж, звільняє постачальника від необхідності брати додаткові кредити в банку. Постачальник, що працює із клієнтами у розстрочку, може одержати оплату товарів або послуг відразу після їхнього відвантаження. А заборгованість перед банком або факторинговою компанією погашається дебітором.

На відміну від класичного кредиту, факторингове фінансування надається негайно після надання відповідних документів і не вимагає цільового використання. Воно може збільшуватися пропорційно збільшенню обсягів продажу клієнта, що істотно підвищує рівень оборотності дебіторської заборгованості. До того ж, факторинг є безстроковим і вимагає підтвердження ліміту лише раз на рік.

Таким чином, факторинг є дорожчим за звичайні кредити, але витрати компенсуються за рахунок численних переваг, а саме: можливість фінансування оборотного капіталу без надання банку забезпечення; перетворення дебіторської заборгованості в оборотні гроші; надання фінансування незалежно від об'ємів вже існуючих кредитів; ліквідація касових розривів; прискорення обігу грошових коштів; можливість отримання в банку більш вигідних умов розрахунків; збільшення кількості потенційних контрагентів; суттєве збільшення обсягів продажу; збільшення рентабельності продажу; покращення платіжної дисципліни; зменшення ризиків, пов'язаних із затримкою платежів.

Для підприємств металургійної галузі, які є експорторієнтованими, особливо важливим є експортний факторинг, під яким слід розуміти комплекс послуг по обслуговуванню дебіторської заборгованості, що виникає у експортера, у випадку, коли закордонний покупець отримує товарний кредит. Перевагами такого виду факторингу є зменшення кредитних та валютних ризиків, збереження власних обігових коштів, зменшення ризику «90 днів», прискорення отримання валютної виручки; розширення можливостей виходу на інші ринки та розширення сфер збуту; покращення своєї ділової репутації.

Але за даними IFG, у 2012 році в Україні внутрішній факторинг становив 1,226 млн. євро, у той час як міжнародний факторинг – лише 0,007 млн. євро [20], що свідчить про необхідність розвивати такий вид факторингу, як міжнародний. Такий стан речей пов'язаний із тим, що для здійснення такої діяльності факторам необхідно бути членами регіональних або світових об'єднань фінансових установ, що надають послуги з факторингу.

Виходячи із вищевикладеного, з метою розвитку міжнародного факторингу в Україні для забезпечення фінансування підприємств-експортерів, якими є виробники металопродукції, на рівні держави необхідно розробити і запровадити новітні форми державної підтримки комерційних банків, що надають факторингові послуги. Доречно виділити такі заходи, як державні гарантії по зобов'язанням підприємств стратегічно важливих галузей економіки (це вже вище зазначалось); застосування пільгового режиму оподаткування експортних факторингових операцій; надання пільгових кредитів НБУ насамперед державним банкам-факторам, а потім й стійким та надійним комерційним; розробка нормативних документів НБУ щодо контролю за цільовим використанням наданих коштів. Також важливим є створення інформаційної бази по факторинговим операціям і надання доступу до неї членам факторингових міжнародних та національних асоціацій або інших об'єднань.

У попередніх дослідженнях [21] автором було запропоновано застосування інтегрального показника оцінювання глибини кризових явищ на підприємствах металургійної галузі, за значенням якого виділено п'ять зон. У зв'язку з цим, пропонується від ступеня глибини кризових явищ застосовувати певні фінансові важелі та інструменти запропонованого механізму фінансового забезпечення (табл. 4).

Таблиця 4.

Застосування важелів та інструментів механізму фінансового забезпечення в залежності від глибини кризи металургійної галузі

Значення інтегрального показника та його інтерпретація	Важелі та інструменти
$0,86 \leq I_{гл. \text{кризи}} \leq 1$ безпечне функціонування	Податкова політика: податкові пільги щодо інноваційних технологій та продуктів Страхова політика: страхування та перестрахування ризиків експортної діяльності, екологічних Кредитна політика: програми фінансування КБ, лізинг, міжнародний та внутрішній факторинг
$0,62 \leq I_{гл. \text{кризи}} \leq 0,86$ область можливості виникнення кризових явищ	Податкова політика: розстрочення або подовження термінів сплати податків, реструктуризація податкових заборгованостей Страхова політика: страхування та перестрахування ризиків експортної

	діяльності, екологічних Державні гарантії щодо зобов'язань Кредитна політика: програми фінансування КБ, структуроване торгівельне фінансування, лізинг, міжнародний та внутрішній факторинг
$0,38 \leq I_{\text{дл. кризи}} \leq 0,62$ помірна криза галузі	Податкова політика: зниження податкового навантаження через систему пільг (податкова знижка, створення неоподаткованого резерву інвестиційної спрямованості); реструктуризація податкових заборгованостей Страхова політика: обов'язкове страхування та перестраховання ризиків експортної діяльності, екологічних Державні гарантії щодо зобов'язань та вартості енергоресурсів Кредитна політика: структуроване торгівельне фінансування, пільгові ставки за кредитами під державні гарантії
$0,24 \leq I_{\text{дл. кризи}} \leq 0,38$ глибока криза галузі	Податкова політика: зниження ставки податку на прибуток; пільгове оподаткування дивідендів, спрямованих на реінвестування; митні преференції Страхова політика: обов'язкове страхування та перестраховання ризиків експортно-імпоротної діяльності Державні гарантії щодо зобов'язань та вартості енергоресурсів Кредитна політика: пільгові ставки за кредитами під державні гарантії
$0 \leq I_{\text{дл. кризи}} \leq 0,24$ катастрофічний стан галузі	Податкова політика: зниження податкового навантаження через систему пільг щодо прямих податків та ПДВ, податкові канікули; прискорена амортизація, податковий кредит; митні преференції Страхова політика: обов'язкове страхування та перестраховання ризиків експортно-імпоротної діяльності Державні гарантії щодо зобов'язань та вартості енергоресурсів Кредитна політика: пільгові ставки за кредитами під державні гарантії

Джерело: складено автором самостійно.

Таким чином, застосування системного підходу щодо реалізації механізму фінансового забезпечення функціонування та розвитку металургійної галузі дозволить, по-перше, забезпечити вихід підприємств металургійного комплексу з кризового та післякризового стану, по-друге, забезпечить ефективне функціонування галузі та її розвиток, що в цілому сприятиме підвищенню конкурентоспроможності країни на світовому ринку.

Література.

- Гончар В.В. Формування і розвиток системи управління стратегічними змінами підприємств чорної металургії: автореф. дис... докт. екон. наук: 08.00.04 / В.В. Гончар; ДВНЗ «Приазовський держ. техн. ун-т» – Маріуполь, 2014. – 40 с.
- Соляник Л.Г. Оцінка фінансової складової конкурентоспроможності підприємств металургійної галузі [Електронний ресурс] / Л.Г. Соляник // Фінанси галузі та підприємства. – 2011. – №2. – Режим доступу: http://eaf.nmu.org.ua/ua/pro_kaf.
- Ткачова А.В. Кластерний аналіз металургійних підприємств на основі виробничих, фінансово-економічних та логістичних показників діяльності [Електронний ресурс] / А.В.Ткачова // Вісник Запорізького національного університету, 2012. – №1(13). – Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-1-2012/037-44.pdf>.
- Минаев А.А. Концептуальные пути решения основных проблем металлургического комплекса Украины [Электронный ресурс] / А.А. Минаев, В.В. Кисиль // Научные труды ДОННТУ. Серия: Металлургия. – Донецк, 2011. – Вып. 13(194). – С. 3-11. – Режим доступа: <http://ea.donntu.edu.ua/handle/123456789/16426>.
- Промисловість і промислова політика України 2013: актуальні тренди, виклики, можливості: [наук.-аналіт. доповідь] / [О.І. Амоша, В.П. Вишневський, Л.О. Збарзська та ін.]; за заг. ред. В.П. Вишневського; НАН України, Ін-т економіки пром-ті. – Донецьк, 2014. – 200 с.
- Катаєв О. Резерви технічного переозброєння енергомістких підприємств гірничо-металургійного комплексу Донбасу / О. Катаєв // Економіка України. – 2012. – №2. – С. 84- 88.
- Металургія: порятунк у розвитку внутрішнього ринку [Електронний ресурс] / Голос України: інформаційний портал. – Режим доступу: <http://gosukraine.com/publication/ekonomika/parent/21801-metallurgiya-poryatunok-u-rozvitku-vnutrishnogo-rin>.
- Василик О.Д. Теорія фінансів: [підручник] / Василик О.Д. – К.: НІОС, 2000. – 416 с.
- Венгер В.В. Фінанси: [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / В.В. Венгер. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.
- Стріжак У.Р. Суть фінансового механізму суб'єкта господарювання та його структура / У.Р. Стріжак // Економічний форум. – 2012. – №3. – С. 411-417.
- Пояснення щодо нових ставок екологічного податку / Офіційний портал державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-viii--ekologichniy-poda>.
- Надходження податків і зборів [Електронний ресурс] / Офіційний портал Державної фіскальної служби. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-pokazniki-roboti/nadhodjennya-podatki-i-zboriv--obovjaz/nadhodjennya-podatki-i-zboriv>.
- Нарахування податків і зборів [Електронний ресурс] / Офіційний портал Державної фіскальної служби. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-pokazniki-roboti/narahunavannya-podatki-i-zboriv>.
- Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми: [монографія] / О.М. Алімов, О.І. Амоша та ін.; за заг. ред. В.І. Ляшенка; ІЕП НАН України, КПУ. – Запоріжжя: КПУ, 2014. – 798 с.
- Главный эколог Метинвеста: «Ответственность за экологический имидж наших предприятий лежит на каждом из производителей» [Электронный ресурс] / Бизнес-портал ugmk.info. – Режим доступа: <http://uaprom.info/article/5803-glavnyj-jekolog-metinvesta-otvetstvennost-za-jekologicheskij-imidzh-nashih-predpriyatij-lezhit-na-kazhdom-iz-proizvodstvennikov.html>.
- Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки: розпорядження КМУ від 14.08.2013 р. №843-р [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80>.
- Статистичні бюлетені НБУ за вересень 2013 р., вересень 2014 р. [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво НБУ. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=71195.
- Шкаєва Т.І. Регулювання галузевої концентрації кредитних ризиків банку: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Т.І. Шкаєва; НАН України, Ін-т пром-ті України. – Донецьк, 2013. – 20 с.
- Продукти фінансування [Електронний ресурс] / Офіційний сайт АТ «ОТП Банк». – Режим доступу: <http://www.otpbank.com.ua/big-corporate/large-corporate-clients/index.php>.
- Global Industry Activity Reports of 2008-2012 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт IFG. – Режим доступу: <http://www.ifgroup.com/wp-content/uploads/2013/07/GIAR-2012-Public-1.pdf>.
- Чередніченко С.В. Концепція антикризового управління металургійною галуззю України / С.В. Чередніченко // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємство». – 2014. – №3. – С. 74-79.

References.

- Honchar, V.V. (2014), "Formation and development of the management of strategic change of ferrous metallurgy", Ph.D. Thesis, Economics and Enterprise Management, State Higher Educational Institution "Azov State Technical University", Mariupol, Ukraine.
- Solianyuk, L.H. (2011), "Evaluation of the financial component of the competitiveness of the metallurgical industry", *Finance industry and enterprise*, [Online], vol. 2, available at: http://eaf.nmu.org.ua/ua/pro_kaf (Accessed 18 Nov 2014).

3. Tkachova, A.V. (2012), "Cluster analysis of metallurgical enterprises from manufacturing, financial, economic and logistic performance indicators", *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*, [Online], vol. 1(13), available at: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-1-2012/037-44.pdf> (Accessed 18 Nov 2014).
4. Minaev, A.A. (2011), "Conceptual solutions to the major problems of the metallurgical complex of Ukraine", *Nauchnye trudy DonNTU. Serija: Metallurgija*, [Online], vol. 13(194), available at: <http://ea.donntu.edu.ua/handle/123456789/16426> (Accessed 16 Nov 2014).
5. Amosha, O.I. Vyshnevs'kyj, V.P. Zbarazs'ka, L.O. and other. (2014), *Promyslovist' i promyslova polityka Ukrainy 2013: aktual'ni trendy, vyklyky, mozhlyvosti* [Industry and Industrial Policy of Ukraine 2013: current trends, challenges, opportunities], NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky promyslovosti, Donets'k, Ukraine.
6. Kataiev, O. (2012), "Provisions of revamping energy intensive mining and smelting complex Donbass", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 2, pp. 84–88.
7. Voice of Ukraine: Information Portal (2014), "Metallurgy: Rescue in the development of the internal market", available at: <http://ea.donntu.edu.ua/handle/123456789/16426> (Accessed 17 Nov 2014).
8. Vasylyk, O.D. (2000), *Finansy* [Finances], Kyiv, Ukraine.
9. Venher, V.V. (2009), *Finansy* [Finances], Tsentр uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
10. Strizhak, U.R. (2012), "The essence of the financial mechanism of the entity and its structure", *Ekonomichnyj forum*, vol. 3, pp. 411–417.
11. Official portal of the State Fiscal Service of Ukraine (2014), "Explanation of new environmental tax rates", available at: <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-viii--ekologichnyi-poda> (Accessed 19 Nov 2014).
12. Official portal of the State Fiscal Service of Ukraine (2014), "Income taxes and fees", available at: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nahodjennya-podatki-i-zboriv--obovjaz/nahodjennya-podatki-i-zboriv> (Accessed 19 Nov 2014).
13. Official portal of the State Fiscal Service of Ukraine (2014), "Tax Rates and fees", available at: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/narahuvannya-podatki-i-zboriv> (Accessed 19 Nov 2014).
14. Alymov, O.M. Amosha, O.I. Liashenko, V.I. and other. (2014), *Pershyj etap modernizatsii ekonomiky Ukrainy: dosvid ta problemy* [The first phase of the modernization of Ukraine's economy: experience and problems], Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy, Zaporozhye, Ukraine.
15. Business Portal ugnk. Info (2014), "Chief ecologist Metinvest: "Responsibility for environmental image of our businesses lies with each of producers"", available at: <http://uaprom.info/article/5803-glavnyj-jekolog-metinvesta-otvetstvennost-za-jekologicheskij-imidzh-nashih-predprijatij-lezhit-na-kazhdom-iz-proizvodstvennikov.html> (Accessed 19 Nov 2014).
16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the list of priority economic sectors"", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80> (Accessed 19 Nov 2014).
17. Official website of the National Bank of Ukraine (2013, 2014), "Statistical Bulletin of the National Bank of Ukraine", available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=71195 (Accessed 19 Nov 2014).
18. Shkaieva, T.I. (2013), "Adjusting sectoral concentration of credit risk of the bank", Ph.D. Thesis, Money, finance and credit, National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Industry of Ukraine, Donets'k, Ukraine.
19. Official website of joint stock company "OTP Bank" (2014), "Financing Products", available at: <http://www.otpbank.com.ua/big-corporate/large-corporate-clients/index.php> (Accessed 19 Nov 2014).
20. Official website IFG (2014), "Global Industry Activity Reports of 2008-2012", available at: <http://www.ifgroup.com/wp-content/uploads/2013/07/GIAR-2012-Public-1.pdf> (Accessed 19 Nov 2014).
21. Cherednichenko, S.V. (2014), "A Concept of Crisis Management of Ukrainian Metallurgy", *Derzhava ta rehiony*, vol. 3, pp. 74–79.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"